

DOI: 10.26650/JGEOG2022-905159

COĞRAFYA DERGİSİ
JOURNAL OF GEOGRAPHY
2022, (44)

<https://iupress.istanbul.edu.tr/en/journal/jgeography/home>

Yerel Coğrafi Faktörlerin Geleneksel Midyat Evlerine Etkileri (Mardin, Türkiye)

Effects of Local Geographical Factors on the Traditional Midyat Houses (Mardin, Turkey)

Ali UZUN¹ , İdris KAPLAN²

¹Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Samsun, Türkiye

²Uzman Öğretmen, Midyat Nene Hatun Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Mardin, Türkiye

ORCID: A.U. 0000-0003-3854-2780; İ.K. 0000-0003-1091-8037

ÖZ

Midyat şehri, yığma taş duvarlı, iç avlulu, tonozlu ve düz çatılı geleneksel evleri ile ünlüdür. Farklı din ve etnik kökenden insanların bir arada yaşadığı şehir Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alır. Bu çalışmada yerel coğrafi faktörlerin geleneksel Midyat evlerine etkisi incelenmiştir. Çalışma büyük kısmıyla arazi gözlem ve ölçümlerine dayanmaktadır. Yörede yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise soğuk ve yağışlı geçer. Bu nedenle geleneksel evlerde iklimle uygun yaşam alanları oluşturulmuştur. Eğim ve bakı faktörü geleneksel evlerin konumunu ve sokak düzenlerini etkilemiştir. Yörede ana kayayı oluşturan ve kolay işlenebilen Eosen kalkerleri evlerin temel yapı malzemesini oluşturur. 20. yüzyılın ortalarına kadar evlerin mimari tasarımında yerel coğrafi özellikler baskın rol oynamıştır. Ancak 1950'lerden itibaren iletişim ve ulaşımdaki hızlı gelişmeler dış dünya ile etkileşimi artırmış, ayrıca köylerden Midyat'a ve Midyat'tan büyük kentlere olan göçler nedeniyle de bazı evlerin kullanıcı özellikleri değişmiştir. Buna bağlı olarak geleneksel evlerde bazı eklemeler ve düzenlemeler yapılmıştır. 2000'li yıllardan itibaren taş evlerin yapım teknikleri değişmiş, mimari bölümler ise güncel ihtiyaçlara göre yeniden planlanmıştır. Bu nedenle geleneksel görünümlü fakat geleneksel olmayan modern taş kaplama evler ortaya çıkmıştır. Son yıllarda geleneksel evlerin turizm amaçlı kullanılması sürdürülebilir kullanımları için önemli bir fırsat yaratmıştır.

Anahtar kelimeler: Geleneksel taş evler, Midyat evi, Coğrafi faktör, Sürdürülebilir kullanım

ABSTRACT

Midyat city, where people from different faiths and origins live together, is famous for its traditional stone houses with masonry walls, vaulted and flat roofs. The city is located in the Southeastern Anatolia region of Turkey. The effect of local geographical factors on traditional Midyat houses was investigated in this study. The research is mostly based on field observations and measurements. The climate of the region is semi-arid. Living spaces have been created as suitable for the climate in traditional houses. The houses built on the slopes have a wide view. The Eocene limestones, which form the bedrock in the region, form the main building material of traditional houses. Under some houses, there are caves carved into the bedrock. Until the mid-20th century, local geographical factors played a dominant role in the architectural design of houses. However, increasing migration and technological developments since the 1950s have caused the owners and user characteristics of some houses to change. Therefore, some new arrangements and additions have been made in traditional houses. Since the 2000s, the construction techniques have changed and traditional-looking but non-traditional stone-clad houses have increased. Recent years, the use of traditional houses for tourism purposes has created an important opportunity for their sustainable use.

Keywords: Traditional stone houses, Midyat house, Geographical factor, Sustainable use

Başvuru/Submitted: 29.03.2021 • **Revizyon Talebi/Revision Requested:** 03.08.2021 • **Son Revizyon/Last Revision Received:** 06.08.2021 •

Kabul/Accepted: 24.01.2022

Sorumlu yazar/Corresponding author: Ali UZUN / aliuzun@omu.edu.tr

Atıf/Citation: Uzun, A., & Kaplan, I. (2022). Yerel coğrafi faktörlerin geleneksel Midyat evlerine etkileri (Mardin, Türkiye). *Coğrafya Dergisi*, 44, 49-60.

<https://doi.org/10.26650/JGEOG2022-905159>

EXTENDED ABSTRACT

The city of Midyat is one of the oldest settlements in the Southeast Anatolia Region of Turkey. It has remained under the rule of different states throughout its long settlement history; it has hosted communities of different religions and origins. This study aims to investigate the effect of local geographical factors on traditional Midyat houses.

This study is mostly based on field observations and measurements. During the field researches, the geographical features of the Midyat city and its environs were explored individually, and their effects on traditional houses were assessed. In addition, the location features and main parts of traditional houses were also investigated and photographed. It is known that Midyat stone improves the thermal comfort of buildings due to its low thermal conductivity. However, there was no numerical data on how much protection this feature provides. To make up for this lack of data, 10 houses were selected and the data obtained by measuring the outdoor, upper floor and basement floor temperatures were evaluated by transforming them into a table.

In the region, summers are hot and dry and winters are cold and rainy. For this reason, traditional houses were built with thick stone walls and small windows for thermal adjustment. In addition, caves and cisterns were carved into the bedrock in order to adapt to the climate are among the important elements of traditional houses. The traditional Midyat houses were established on the gently sloping slopes of the ridges and hills that surround the plain and whose relative heights exceed 100 m in places. As a result, streets have been shaped according to the topography, and residences have been placed in a way that they do not block each other's views. Presently, Midyat city is rapidly growing toward the plain. For this reason, while fertile agricultural lands are decreasing, high-rise apartment buildings block each other's views. In addition, streets, and basements of apartments are flooded during heavy rains. The basic building material of traditional houses is Midyat stone, consisting of Eocene limestone. This stone, which is abundant in the region and can be easily processed, has more superior properties than other natural stones, such as granite and marble, in terms of thermal insulation. For this reason, traditional stone houses protect against the cold in winter and heat in summer. Moreover, the walls made of stone positively affect the view of the city and a view in harmony with nature emerged. Although the design and construction techniques of Midyat stone have changed due to these superior properties, the use of stone material in the region still continues.

By increasing in communication and interaction, needs have also changed. Easy and economical access to new building materials (reinforced concrete, brick, sheet metal, plastic, etc.) has also led to changes in the design and construction techniques of houses. In this context, wet areas, which are not designed as special sections in old houses, have found a place in new or renovated houses. For this purpose, new sections were added to some old houses, which caused the original architectural features of traditional houses to deteriorate.

During the field researches, no distinctive features reflecting religious and ethnic influences were found in the architecture of traditional houses. This situation has been evaluated as a reflection of the dominant effect of local geographical factors on lifestyle and architecture. In other words, local geographical factors helped the development of a common architectural culture in the Midyat region and led to the emergence of traditional Midyat houses.

As a result, the city of Midyat, where people from different religions and ethnicity live together, is famous for its traditional houses built using the masonry-stone-wall technique. Local geographic factors had a significant role in the architectural design of traditional houses until the middle of the 20th century. However, increasing immigration and technological developments since the 1950s have increased the interaction with the outside world, causing the owners and user characteristics of some houses to change. For this reason, some new arrangements and additions have been made in traditional houses. Since the 2000s, construction techniques have changed, and traditional-looking but non-traditional stone-clad houses have increased. Today, the increase in the use of traditional houses for tourism has supported the sustainable use of these houses. These new developments can support the conservation and transfer of Midyat's cultural diversity and traditional houses to future generations.

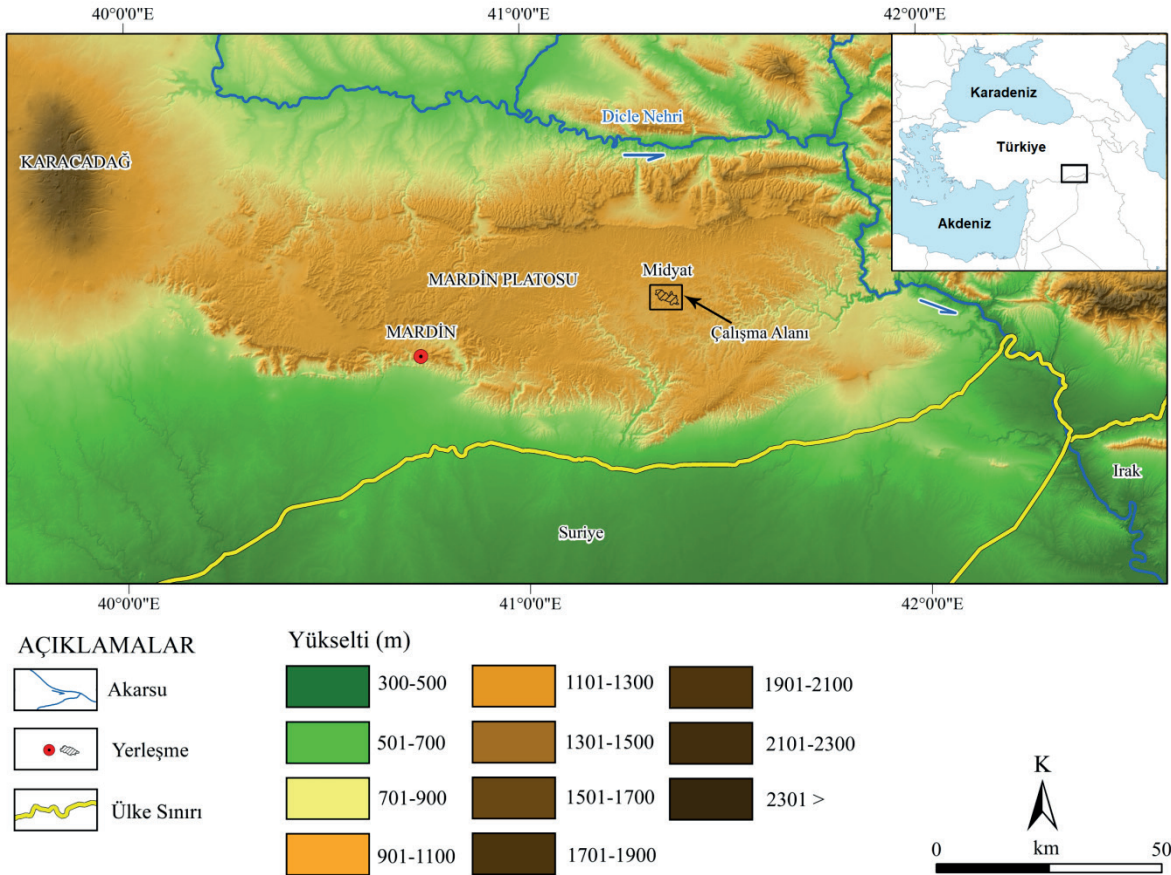
1. GİRİŞ

Midyat, Mardin ilinin en eski yerleşim yerlerinden biridir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Dicle Bölümü'nde yer alır (**Şekil 1**). Uzun yerleşme tarihi boyunca farklı devletlerin yönetiminde kalmış; farklı din ve kökene sahip topluluklara ev sahipliği yapmıştır. Halen Midyat'ta Türk, Arap, Kürt ve Süryani topluluklar birlikte yaşamakta ve ortak bir kültürel mimarinin duvarlarını yükseltmektedir.

Midyat yöresi yığma taş duvarlı, tonozlu ve düz damlı geleneksel evleriyle ünlüdür. Bazı evlerin altında anakaya içinde oyulmuş mağaralar bulunur. Bu evlerin inşasında kullanılan Midyat taşı yakın çevredeki Eosen kireçtaşlarından üretilmektedir. Bu taşların işlenmesi kolay, ısı iletimleri ise nispeten düşüktür (Adin, 2007). Taş malzemenin bu özelliği geleneksel evlerde ısı yönetimini desteklemiştir. Geleneksel evler çoğunlukla “Doğu Midyat” ya da “Eski Midyat” olarak bilinen şehrin doğu kesimindeki Işıklar ve Akkaya mahallelerinde

bulunmaktadır. Ancak, şehrin diğer kesimlerinde de geleneksel evlere rastlanmaktadır. Şehrin merkezi ve yüksek kesimlerinde zengin ailelerin gösterişli konutlarına, kenar semtlerinde ise, bağ ve bahçe tarımı ile uğraşan yoksul ailelerin sade konutlarına rastlanmaktadır (Dalkılıç and Aksulu, 2004). Geleneksel evlerin konumu, büyüklüğü ve gösterişliliği ev sahibinin sosyal statüsünü yansıtmaktadır (Dalkılıç and Aksulu, 2004).

Geleneksel evler büyük kısmıyla yerel coğrafi özelliklerin kontrolünde şekillenir (Baran et al., 2011; Bekleyen and Dalkılıç, 2011; Dalkılıç, 2012; Kayserili, 2016; Sha et al., 1999; Yıldız, 2006). Bu araştırmanın konusunu oluşturan geleneksel Midyat evleri de büyük ölçüde yerel coğrafi özelliklerin izlerini taşır. Geleneksel Midyat evleri daha önce birçok araştırmaya konu olmuş ve bu çalışmalarda söz konusu evlerin mimari özellikleri, kuruluş yeri özellikleri ve kullanıcı özellikleri ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir (Dalkılıç, 2004, 2008, 2012; Dalkılıç and Aksulu, 2004; Kaya and Kelesoglu, 2015). Bu çalışmada ise, yerel coğrafi faktörlerin geleneksel Midyat evlerine etkileri incelenmiştir¹.

Şekil 1: Araştırma sahasının konum haritası.

Figure 1: Location map of the study area.

¹ Bu çalışmanın ilk bulgularından bir yüksek lisans tezi hazırlanmış (Kaplan, 2019) ve bu tezin geniş bir özeti bildiri olarak yayımlanmıştır (Uzun ve Kaplan 2019).

Bu çalışma büyük kısmıyla arazi gözlem ve ölçümlerine dayalı olarak hazırlanmıştır. Elde edilen bulgular bir arada değerlendirilmiş; geleneksel evlerin duvar, çatı, pencere ve iç avlu gibi yapısal bölümlerinin fiziki coğrafya; evlerin yeri, büyüklüğü, kullanım şekli ve yapım tekniği gibi özelliklerinin ise beşeri ve ekonomik coğrafya faktörlerinin kontrollünde şekillendiği anlaşılmıştır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışma büyük kısmıyla arazi gözlem ve ölçümlerine dayalı olarak hazırlanmıştır. Arazi çalışmaları sırasında, Midyat şehri ve yakın çevresinin coğrafya özellikleri ayrı ayrı incelenmiş ve geleneksel evlere olan etkileri araştırılmıştır. Ayrıca, geleneksel evlerin kuruluş yeri özellikleri ile ana bölümleri de incelenmiş ve fotoğraflanmıştır. Midyat taşının mermer ve granit gibi diğer doğal taşlardan daha düşük ısı iletkenliğe sahip olduğu bilinmektedir (Adin, 2007). Ancak bu özelliğin geleneksel evlere ne kadar koruma sağladığı konusunda elimizde sayısal bir veri yoktu. Bu eksikliği gidermek için, 10 ev seçilerek dış atmosfer sıcaklığı, üst kat ve bodrum kat sıcaklıkları ölçülmüş ve elde edilen veriler tablolara dönüştürülerek yorumlanmıştır.

Çalışma sahasının iklim özellikleri açıklanırken Midyat Meteoroloji İstasyonu verilerinden yararlanılmıştır. Ev içi sıcaklık ölçümlerinde seyyar termometre kullanılmıştır. Haritaların çiziminde ArcGIS 10.3 programından yararlanılmıştır. Altlık haritaların hazırlanmasında 1/25000 ölçekli topoğrafya haritaları sayısallaştırılarak kullanılmıştır. Bu veri seti kullanılarak çalışma sahasının konum, yükselti basamakları ve jeoloji haritaları üretilmiştir.

Foto 1: Basit el aletleri ile işlenmiş bir Midyat taşı bloğu.
Photo 1: A Midyat stone block processed with simple hand tools

3. YEREL COĞRAFI ÖZELLİKLER – KONUT İLİŞKİSİ

a. Anakaya - Konut İlişkisi

Midyat şehri ve çevresinde ana kaya, Eosen dönemine ait neritik kireçtaşlarından oluşmaktadır (MTA, 2020). “Midyat kireçtaşları” ve “Midyat taşı” olarak da bilinen bu kayaç paketi, kısmen dolomitik, ince taneli, gözenekli ve açık renklidir (Günel, 2011; Kazancı and Gürbüz, 2014). Ocaktan çıkarıldığında ağırlığının % 10’una kadar su içeren bu taşlar (Kazancı and Gürbüz, 2014) rahatlıkla işlenebilmekte; ahşap gibi testere ile kesilebilmekte, çivi ve vida kullanımına izin vermektedir (Adin, 2007; Sevindi and Daşdemir, 2011; Şahin et al., 2013), (**Foto 1**). Midyat taşının işleme kolaylığı mağaraların ve geleneksel taş evlerin yapımını desteklemiştir. Midyat taşı hava ile temas ettiğinde kurur, sertleşir ve aşınmaya karşı direnci artar. Ana kayanın bu özelliği mimari eserlerin yüzyıllar boyunca bozulmadan ayakta kalmasını sağlar. Ayrıca bina uygulamalarından sonra zamanla taşın rengi koyulaşır ve hafif kırmızımsı bir renk alır. Bu durum geleneksel evlerin dış renginde bir bütünlük oluşturarak görsel çekiciliklerini artırır (**Foto 2**).

Midyat taşı 0.715 W/mK ısı iletkenlik ve 4.679×10^{-7} m/s ısı yayılımı değerleri ile termal konfor açısından granit, mermer ve kumtaşı gibi diğer doğal taşlardan daha üstündür (Adin, 2007). Bu nedenle Midyat taşı geleneksel evlerin iç mekân sıcaklıklarının kontrolü açısından tercih edilmektedir. Midyat taşının çevrede bol bulunması ve maliyetinin ucuz olması da halen birçok mimari projede kullanılmasını sağlamaktadır. Ayrıca, taş malzemenin yörede bol bulunması geleneksel

Foto 2: Midyat taşından yapılmış duvarlar zamanla kuruyarak kırmızıya dönmekte ve binalar arasında renk bütünlüğü oluşturmaktadır.

Photo 2: The walls made of Midyat stone dry out over time and turned and create color integrity between the buildings.

konutlarda yapılan ve yapılacak olan restorasyon çalışmalarını da desteklemektedir.

b. Topoğrafya - Konut İlişkisi

Midyat şehri, Mardin-Midyat Eşiği üzerinde yer alır. Saha kuzeyden ve doğudan Dicle Nehri'nin, güneyden ve batıdan ise Fırat Nehri'nin kolları tarafından yarılmış ve plato görünümü kazanmıştır. Bu nedenle "Mardin Platosu" ya da "Mardin-Midyat Platosu" olarak da anılır (Günel, 2005, 2011; Karadoğan and Yıldırım, 2009). 800-1100 m arası dalgalı düzlüklere sahip olan plato yüzeyi, kuzeyindeki Diyarbakır Havzası'ndan yaklaşık 400 m, güneyindeki Suriye düzlüklerinden ise yaklaşık 500 m daha yüksektir. Bu durum yıllık ortalama sıcaklıkların söz konusu sahalardan daha düşük, yıllık ortalama yağışların ise daha yüksek olmasını sağlamıştır. Dolayısıyla topoğrafik yapı yöre iklimini daha yaşanabilir kılmıştır. Bu nedenle yörede Mardin ve Midyat gibi geçmişi tarihin derinliklerine giden birçok şehir yerleşmesi bulunmaktadır.

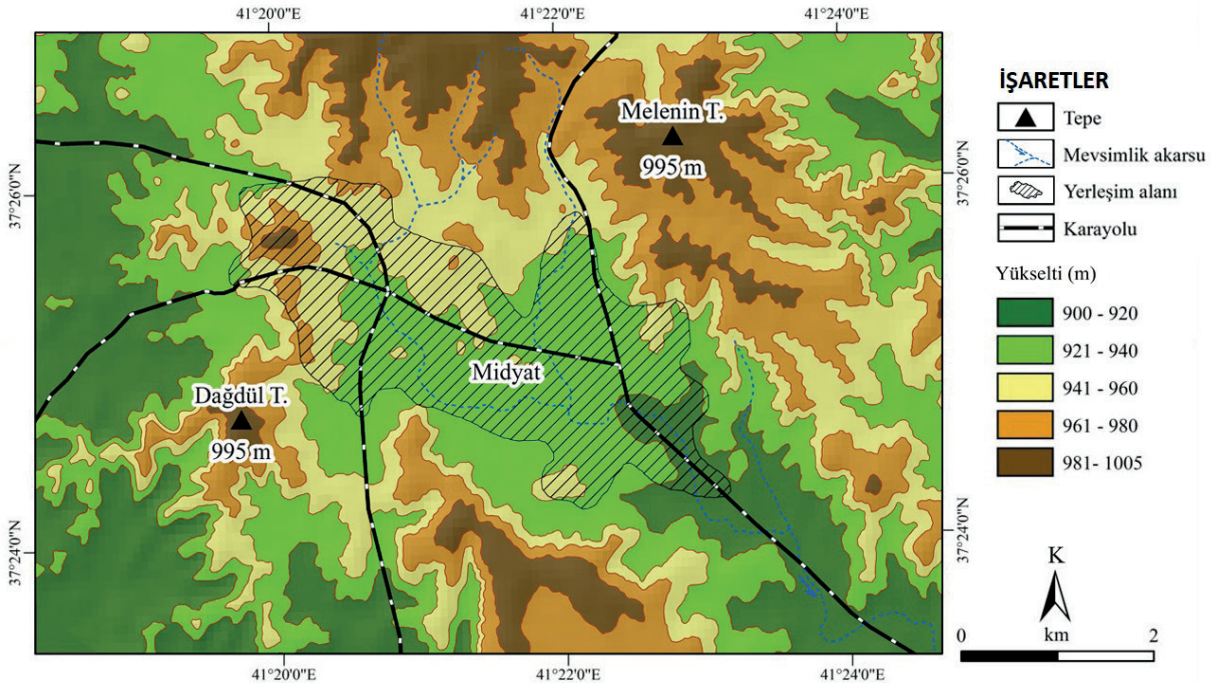
Eski Midyat büyük kısmıyla ovayı çevreleyen ve bağlı yükseklikleri yer yer 100 m'yi aşan sırt ve tepelerin hafif eğimli yamaçları üzerinde kurulmuştur (Şekil 2). Bu yer seçimi hem ana kaya içinde mağaraların açılmasını, hem de mağara cephelerinin düzenlenmesini kolaylaştırmıştır. Geleneksel evler ise, çoğunlukla bu eski mağaraların üzerinde inşa edilmiştir.

Tarihi kent merkezindeki sokaklar topoğrafyaya göre biçimlendirilmiş (Dalkılıç and Aksulu, 2004) ve yamaçlardaki evler birbirlerinin görüş açısını engellemeyecek şekilde inşa edilmiştir (Foto 3).

Modern Midyat şehri hızla ova yüzeyine doğru yayılmaktadır. Bunun öncelikli sebebi nüfusun artması ve şehrin merkezi kısmında yeterli arsanın kalmamasıdır. Ayrıca, ovadaki arsaların daha ucuz olması ve topoğrafik yapının hafriyat ve ulaşımı kolaylaştırması da bu sebepler arasında yer almaktadır. Ancak, şehrin ova yüzeyine doğru yayılması hem verimli tarım topraklarının yok olmasına (Foto 4), hem de zaman zaman etkili olan sağanak yağışlarda bazı binaların ve sokakların su baskınına uğramasına sebep olmaktadır.

c. İklim - Konut İlişkisi

Midyat yöresi yarı kurak ve karasal bir iklime sahiptir. Yörede yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise soğuk ve zaman zaman kar yağışlı geçer (Şekil 3; Foto 5). Yıllık ortalama sıcaklık 15°C, yıllık ortalama yağış ise 559,1 mm'dir. En sıcak ay temmuz (27,9°C), en soğuk ay ise ocaktır (3,0°C). Yöre, yazın kuzeybatıya doğru genişleyen Basra Alçak Basınç alanının etkisine girer ve haziran başından eylül sonuna kadar kurak geçer. Buna karşılık, kışın güneye doğru kayan cephe sistemleri yöreyi etkileyerek soğuk ve yağışlı havalara sebep olur.

Şekil 2: Midyat şehri ve yakın çevresinin topoğrafya haritası.
Figure 2: Topographic map of Midyat city and its near surroundings.

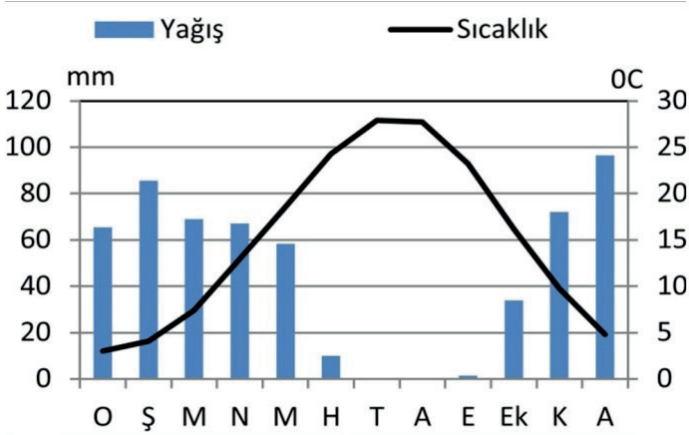
Foto 3: Birbirinin manzarasını engellemeyen topografik yapıyla uyumlu geleneksel konutlar, 2019.

Photo 3: Traditional houses in harmony with the topographic structure that do not obstruct each other's view, 2019.

Foto 4: Şehrin ova yüzeyine doğru genişlemesi ile zarar gören tarım toprakları, 2019.

Photo 4: Agricultural lands damaged by the expansion of the city towards the plain surface, 2019.

Şekil 3: Midyat Meteoroloji İstasyonu'nun ortalama yağış ve sıcaklık diyagramı (1969-1999).

Figure 3: Average precipitation and temperature diagram of Midyat Meteorology Station (1969-1999).

Foto 5: Midyat'ta karlı bir gün, 2019.

Photo 5: A snowy day in Midyat, 2019.

Antik dönemde, yöre sakinleri aşırı sıcak ve soğuklardan korunmak için anakaya içinde açtıkları mağaralarda yaşamışlardır (Sami and Karakaş, 2016). Daha sonraki dönemlerde ise kalın taş duvarlı evler inşa etmiş ve uzun yıllardan beri kullanagelmıştır. Bu evlerin dış duvarları 75-115 cm, iç duvarları ise genellikle 18-25 cm kalınlığa sahiptir (Dalkılıç and Aksulu, 2004). Midyat taşının iyi iletken olmaması ve dış duvarların nispeten kalın yapılması evlerin iç sıcaklıklarının daha yaşanabilir olmasını sağlamıştır. Ayrıca, pencerelerin küçük yapılması, iç mekân sıcaklıklarını daha kontrol edilebilir kılmıştır.

Geleneksel Midyat evlerinin sıcaklık konforu açısından bilinen üstünlüklerine karşın, ilgili literatürde sayısal bir veriye rastlanmamıştır. Bu çalışma ile söz konusu veri eksikliğinin giderilmesine çalışılmış, seçilen 10 evin iç ve ev dış sıcaklıkları ölçülerek elde edilen veriler bir tablo halinde düzenlenmiştir (**Çizelge 1**). Buna göre, yazın (temmuz) dışarda hava sıcaklığı 37°C iken, üst katların ortalama sıcaklığı 32,8°C, bodrum katların ortalama sıcaklığı ise 29,7°C olmuştur. Dolayısıyla yazın bodrumlar dışarıdan ortalama 7,3°C, üst katlar ise ortalama 4,2°C daha serindir. Kışın ise yaz mevsiminin tersi bir durum söz konusudur. Yapılan ölçümlerde kışın (ocak) dışarıda hava 7°C

Çizelge 1: Yaz ve kış mevsimlerinde geleneksel Midyat evlerinin iç ve dış mekân sıcaklıkları.**Table 1:** Indoor and outdoor temperatures of traditional Midyat houses for summer and winter seasons.

Ev no	Kış (Ocak)			Yaz (Temmuz)		
	Dış ortam (°C)	Üst kat (°C)	Bodrum kat (°C)	Dış ortam (°C)	Üst kat (°C)	Bodrum kat (°C)
1		12,8	11,8		31,6	30,6
2		10,6	12,8		33,8	31,6
3		11,9	13,8		34,0	32,4
4		9,2	10,6		32,6	28,0
5	7,0	12,8	13,8	37,0	32,6	29,4
6		13,2	14,1		32,2	28,8
7		12,9	13,2		34,6	30,8
8		12,1	13,3		32,0	28,6
9		11,6	14,8		32,6	28,8
10		9,1	11,8		32,0	27,6
Ortalama	7,0	11,6	13,0	37,0	32,8	29,7

iken, bodrumların ortalama sıcaklığı 13°C, ısıtmasız üst katların ortalama sıcaklığı ise 11,6°C olmuştur. Buna göre, kışın bodrumlar dışarıdaki havadan ortalama 6°C, üst katlar ise ortalama 4,6°C daha sıcaktır. Bütün bu veriler birlikte değerlendirildiğinde, geleneksel Midyat evlerinin dışarıdaki çetin iklim şartlarına karşı, nispeten konforlu bir iç ortam sıcaklığı sağladığı söylenebilir.

Midyat şehri eski mağara meskenleri ile tanınmıştır (Sami and Karakaş, 2016). Geleneksel evlerin birçoğu bu eski mağaraların üzerinde inşa edilmiştir. Yeni evlerin atlarında da yapay mağaralara ya da “mağara” denilen bodrum katlara rastlanır. Bu mağaralar günümüzde depo, kiler ve bazen de ahır olarak kullanılmaktadır. Son yıllarda ise, turizm amaçlı kullanımları artmıştır. Geleneksel evlerin eyvan ve revak gibi üstü kapalı, cephesi açık bölümleri güneşli yaz günlerinde

gölgelik alanlar sunarlar. Üstü açık olmasına rağmen avlular da, yüksek yan duvarları sayesinde gölgelik bölümlere sahiptir. Bu nedenle günlük ev işleri çoğunlukla bu alanlarda yürütülür. Ayrıca, yaz mevsimi boyunca kapalı mekânların nispeten sıcak olması nedeniyle yöre sakinleri geceyi evlerin avlu, teras ve dam gibi üstü açık bölümlerinde kurdukları tahtlarda geçirirler (Foto 6). Gerektiğinde bu tahtların etrafı bir perde ile örtülür ve çevre yapıardan içinin görülmesi önlenir (Halifeoğlu and Dalkılıç, 2006). Bu tahtlar ayrıca dinlenme ve sofraya kurma gibi farklı amaçlar için de kullanılmaktadır. Öte yandan şehrin eski Midyat kesiminde yer alan sokaklar iklime ve topoğrafyaya uygun olarak tasarlanmıştır. Nispeten dar sokaklar ve yüksek yol boyu duvarları, sıcak ve güneşli yaz günlerinde gölge alanlar oluşturur. Ayrıca cadde üzerinde bazı yapıların altına bırakılan tünel şeklindeki taş tonozlu *abbara* ya da *kabaltılar* yayalar için gölgelik dinlenme alanları oluşturmaktadır (Foto 7).

Foto 6: Avlularda ve damların üzerinde kurulan tahtlardan bir görünüm, 2019.

Photo 6: A view of the thrones set up in the courtyards and on the roofs, 2019.

Foto 7: Midyat sokaklarında altı kamuya üstü kişiye ait taş tonozlu abbaralar, 2019.

Photo 7: Stone-vaulted abbaras in the streets of Midyat; lower part public, upper part personal, 2019.

3.4. Hidrografiya - Konut İlişkisi

Midyat yöresinde anakaya kalkerlerden oluşur. Meteorik sular anakayanın çatlaklarından derine sızar ve yüzeyde su kıtlığına neden olur. Ancak, eskiden kış ve bahar aylarında yöreye düşen yağışlar Işıklar mahallesindeki karstik depresyonun tabanında birikerek sığ bir bataklık oluşturuyordu. Bir dönem Midyat Belediyesi bu bataklığın etrafını duvarla çevirmiş ve uzun yıllar şehre önemli bir görsellik katan bir gölete dönüştürmüştü. Ancak, 2000’li yıllarda bu gölet kurutulmuş ve yerinde otobüs terminali inşa edilmiştir.

Yörede yaz ayları sıcak ve kurak geçmektedir. Bu nedenle bahar ve kış aylarında düşen yağışların depolanması ve yıl

boyunca kullanılması, yöre insanının yüzyıllardır uyguladığı basit ve köklü bir çözüm olmuştur. Nitekim bu amaçla geleneksel evlerin avlusunda kuyu adı verilen su sarnıçları açılmış ve kışın çatı, teras ve avlu gibi açık alanlara düşen yağmur ve eriyen kar suları kanal ve oluklarla (çörten) bu sarnıçlarda toplanarak kullanılmıştır (Foto 8; Foto 9). Dolayısıyla sarnıçlar, iklim ve hidrografyanın geleneksel evlere dikte ettirdiği önemli öğelerden biri olmuştur.

3.5. Bitki Örtüsü - Konut İlişkisi

Midyat yöresi yarı kurak bir iklime sahiptir. Yörenin doğal bitki örtüsü kuraklığa dayanıklı meşe ormanlarıdır. Ancak uzun yerleşme tarihi boyunca bitki örtüsü yakacak ve yapacak temini

Foto 8: Geleneksel evlerdeki açık alanlara düşen yağış sularının toplanmasında kullanılan kanal ve oluklar.

Photo 8: Channels and gutters used in traditional houses to collect rainwater that falls on open spaces.

Foto 9: Geleneksel evlerin avlularında bulunan ve kuyu diye tanımlanan su sarnıçlarından biri.

Photo 9: One of the water cisterns defined as a well in the courtyards of traditional houses.

Foto 10: Midyat şehri yakınında piknik alanı olarak kullanılan bir meşe koruluğu.

Photo 10: An oak grove used as a picnic area near the city of Midyat.

Foto 11: Geleneksel evlerin etrafında dikilmiş meyve ağaçları ve ön tarafta ekime hazırlanmış bir tarla.

Photo 11: Fruit trees planted around traditional houses and a field prepared to be sowed in front of them.

amacıyla sürekli tahrip edilmiş ve ormanların yerini büyük kısmıyla antropojen stepler almıştır. Bununla birlikte yörede halen yer yer palamut meşesi (*Quercus ithaburensis*), mazi mesesi (*Quercus infectoria*), tüylü meşe (*Quercus pubescens*) ve Lübnan meşesi (*Quercus libani*) kalıntıları ağaççık ve çalı formunda yayılış göstermektedir (Günel, 2013), (Foto 10). Yöre sakinleri bu meşeliklerin 40-50 yıl öncesine kadar çok daha geniş alanlar kapladığını söylemektedir. Halen yörede meşe (*Quercus sp.*), menengiç/ bittim (*Pistacia terebinthus*) ve alıç (*Crataegus monogyna*) gibi çalı ve ağaççıklara yerleşmelerden uzak yerlerde, mezarlıkların çevresinde ve tarlaların sınırlarında rastlanmaktadır. Şehir içinde ise, bazı evlerin çevresinde ve avlularında fıstık, dut, zeytin, kayısı, şeftali ceviz ve incir gibi meyve ağaçlarına rastlanır. Bunlar hem gölgelik oluşturur, hem de evlerin görsel albenisini artırır (Foto 11). Yörede geleneksel evlerin kapı ve pencerelerinde ahşap malzeme kullanılmıştır. Ayrıca, pişirme ve ısınma amacıyla da bitki örtüsünden yararlanılmıştır.

3.6. Toprak - Konut İlişkisi

Geleneksel Midyat evlerinde toprak malzeme kullanımı son derece sınırlıdır. Bu evlerin duvarları yanında, zemin ve dam örtülerinde de taş malzeme kullanılır. Bunda yörede taş malzemenin bol olması yanında, yerel ustaların geleneklerinin de etkili olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Midyat'ta taş tonozlu evler yaygın iken, Midyat'ın 25 km kuzeybatısında benzer fiziki coğrafya özellikleri gösteren Savur çevresinde ahşap kirişli toprak damlı evlerin de yapıldığı görülür. Bununla birlikte tandır ve bazı mutfak malzemelerinin üretiminde toprak kullanılmıştır (Foto 12). Ayrıca bazı avlularda saksılara ve özel alanlara toprak

Foto 12: Geleneksel evlerde ekme ve yemek pişirmek için kullanılan topraktan yapılmış bir tandır.

Photo 12: A tandoor made of soil used for bread and cooking in traditional houses

doldurularak çiçek ve sebzeler ekilmektedir. Günümüzde Midyat şehrinin ova yüzeyine doğru genişlemesi, tarım topraklarının amaç dışı kullanımını artırmıştır (Foto 4; Foto 11).

3.7. Beşeri ve Ekonomik Faaliyetler - Konut İlişkisi

Midyat yöresi uzun yerleşme tarihi boyunca farklı devletlerin yönetiminde kalmış, farklı din ve kökene sahip topluluklara ev sahipliği yapmıştır. Son yıllarda ilçe merkezinden büyük şehirlere ve kırsal alandan ilçe merkezine olan göçler nedeniyle kentsel nüfus içindeki gayrimüslim oranı azalmıştır. Bu nedenle bazı geleneksel evler Gayrimüslimlerle Müslümanlar arasında el değiştirmiştir. Bununla birlikte halen Midyat'ta Türk, Arap, Kürt ve Süryani gibi farklı din ve etnik kökenden topluluklar birlikte yaşamakta ve ortak bir kültürel mimarinin gelişimine katkı yapmaktadır.

Geleneksel Midyat evleri geniş aile yapısına uygun olarak yapılmıştır. Evler arsa büyüklüğünün ve arazi şeklinin izin vermesine bağlı olarak, gelecekte birey sayısının değişmesi de göz önüne alınarak tasarlanmıştır. Bu nedenle, evlerin inşasından sonra, ihtiyaç durumunda avlunun bir tarafına ya da evin üzerine yeni bölümler eklenebilmiştir. Ayrıca, son yıllarda teknolojiye bağlı gelişmeler, yurt dışına göçler ve özellikle de televizyonun etkisiyle dış dünyayla ilişkiler artmış ve bu durum geleneksel evlerdeki dönüşümü tetiklemiştir. Nitekim bazı eski evlerde özgün tuvalet ve mutfak bulunmadığından ya da bu amaçla kullanılan bölümler güncel ihtiyaçları karşılayamadığından, evlere sonradan tuvalet, banyo ve mutfak gibi yeni bölümler eklenmiştir (Dalkılıç, 2008). Bu durum bazen geleneksel evlerin özgün mimarilerinin bozulmasına sebep olmuştur (Foto 13).

Foto 13: Geleneksel bir eve sonradan eklenen tuvalet ve banyo bölümü, 2019.

Photo 13: Toilet and bathroom part added to a traditional house later; 2019.

Foto 14: Yeni bir müstakil taş ev örneği.

Photo 14: An example of a new detached stonehouse.

Foto 15: Turizm amaçlı kullanılan yapay bir mağara.

Photo 15: An artificial cave used for tourism purposes.

Midyat yöresinde eskiden ataerkil geniş aile tipi yaygındı. Ancak iletişim ve kültürel etkileşimin artmasına bağlı olarak günümüzde geniş aile yapısından çekirdek aileye doğru bir geçiş başlamıştır. Bu durum yeni evlerde bazı yapısal değişimlere de yol açmıştır. Nitekim, yeni yapılan bazı büyük aile binalarında çekirdek aileye uygun bağımsız bölümler tercih edilmiştir. Ayrıca eski evler yığma taş tekniğine uygun yapılırken, yeni evler betonarme iskeletli olarak inşa edilmiş ve duvarlar Midyat taşı ile örülmüş ya da kaplanmıştır. Bu yeni evlerin geleneksel evlerden bir diğer farkı ise, bahçeli nizam yapılmış olmasıdır. Bununla birlikte, geleneksel evlerde olduğu gibi, yeni evlerde de ailenin zenginliğine bağlı olarak taş süslemelere yer verilmiştir (**Foto 14**).

3.8. Tarım ve Hayvancılık - Konut İlişkisi

Midyat yöresi, karstik bir arazi yapısına sahiptir. Bu nedenle arazi yüzeyi sürekli akarsulardan yoksundur. Bu durum yörede kuru tarımı zorunlu kılmıştır. Yörede tarla tarımı yaygındır ve genellikle karstik depresyonların tabanlarında yapılır. Eğimli yamaçlar ise, ya toprak örtüsünden yoksundur ya da çok ince bir toprak örtüsüne sahiptir. Bu nedenle tarla tarımı için pek uygun değildir. Uygun toprak şartlarına sahip yamaçlarda bahçe tarımı yapılır. Yörede dikili alanlar arasında genellikle üzüm bağları ve fıstık bahçeleri öne çıkar.

Midyat'ta tarım ve hayvancılıkla geçinen aileler, evlerini inşa ederken bu faaliyetler için de gerekli mekânları dikkate almıştır. Özellikle düşük gelirli aileler evlerini şehrin dış kuşağında, tarla ya da bahçelerinin kenarında yapmışlar ve evlerin alt katlarını da ahır olarak kullanmışlardır. Buna karşılık şehir merkezindeki binalarda, daha çok yük ve binek hayvanları için mekân düzenlemeleri yapılmıştır.

3.10. Turizm - Konut İlişkisi

Midyat yöresi, farklı din ve etnik kökene sahip insanların birlikte yaşadıkları, Anadolu kültür coğrafyasının en renkli bölümlerinden biridir. Bu nedenle Midyat, son yıllarda inanç turizmi açısından önemli varış noktalarından biri haline gelmiştir. Bu bağlamda yörede turizm yatırımları artmış; geleneksel ev ve mağaraların bakımları yapılarak turizme açılmaya başlanmıştır (**Foto 15**). Böylece, geleneksel evler yeniden önem kazanmış ve sürdürülebilir yararlanma mümkün hale gelmiştir. Ancak, artan ziyaretçi sayılarının tarihi kültürel mekânlar üzerinde baskıyı artıracak ve bunun da kültürel yozlaşmaya sebep olacağı kaygıları artmıştır (Uyanık, 2011).

3.11. Zaman - Konut İlişkisi

Zaman evrensel bir faktördür; canlıların yaşlanmasına, cansızların eskimesine sebep olur. Zaman geleneksel Midyat evlerini hem doğrudan, hem de dolaylı olarak etkilemiştir. Zamanla gelişen iletişim, ulaşım ve eğitim hareketleri konutların kullanıcı özelliklerini, yapım tekniklerini ve mimari tasarımlarını etkilemiştir. Bu bağlamda, televizyon gibi her evde kullanılan görsel iletişim araçları ortak bir kültürün oluşmasına katkı yaparken, yerel farklılıkların da zamanla silinmesine yol açmıştır. Örneğin, geçmiş dönemlerde yörede egemen olan ataerkil aile yapısı zamanla yerini çekirdek ailelere bırakmıştır (Dalkılıç, 2008). Bu nedenle 1950'lerden önce inşa edilen "eski evler" ataerkil aile yapısına uygun iken, 2000 sonrası yapılan "yeni evler" ise çekirdek aile yapısına göre tasarlanmıştır. Ayrıca, eski evler yığma yapım tekniğiyle bir ya da iki katlı yapılmış iken, yeni evler betonarme iskeletli, bazen çok katlı ve taş kaplamalı yapılmaya başlanmıştır. Öte

yandan, 1950'lerden itibaren kırsal alanlardan Midyat'a ve Midyat'tan büyük kentlere olan göçler kentsel nüfusta bir değişime yol açmış; bu da bazı eski evlerin Hristiyan ve Müslüman aileler arasında el değiştirmesine sebep olmuştur. Eski evlerin yeni sahipleri kendi istek ve ihtiyaçlarına göre evlerde bazı tadilat ve eklemeler yapmıştır. Bu nedenle 1950-2000 yılları arası eski evlerin yeni şartlara uydurulma dönemi olarak değerlendirilmiştir. Öte yandan, eskiden hayvancılıkla uğraşan bazı aileler, evlerinin zamanla şehir içinde kalması nedeniyle hayvancılıktan vazgeçmiş, bu nedenle ahırlar ya boş kalmış ya da farklı amaçlarla kullanılmaya başlanmıştır.

4. SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Geleneksel Midyat evleri çok sayıda çalışmaya konu olmuştur. Bu çalışmalarda evlerin yapı malzemesi (Adin, 2007), mimari özellikleri (Dalkılıç, 2012; Yanmaz, 2001), kullanıcı özellikleri ve mekân ilişkisi (Dalkılıç, 2008) vs. incelenmiştir. Bu çalışmada ise, iklim ve anakaya başta olmak üzere, yerel coğrafi özelliklerin geleneksel Midyat evlerine etkisi bütüncül bir bakışla ele alınmıştır.

Araştırma sahası Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ve Midyat Platosu üzerinde yer alır. Eski Midyat şehri büyük kısmıyla ovayı çevreleyen ve bağıl yükseklikleri yer yer 100 m'yi aşan sırt ve tepelerin hafif eğimli yamaçları üzerinde kurulmuştur. Bu nedenle caddeler ve sokaklar topografyanın kontrolünde şekillenmiş; geleneksel evler birbirinin görüş açısını engellemeyecek şekilde konumlanmıştır. Günümüzde ise, şehir ova yüzeyine doğru yayılmakta ve verimli tarım toprakları daralmaktadır. Ayrıca, ova yüzeyine dikilen apartmanlar birbirinin manzarasını kesmekte ve aşırı yağışlar sırasında su baskınları meydana gelmektedir.

Yörede yarı kurak bir iklim hüküm sürmekte; yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise soğuk ve yağışlı geçmektedir. Yöre iklimi geleneksel evlerin tasarımları üzerinde de etkili olmuş, kışın soğuk ve yağışlı havalar için kapalı alanlar, yazın sıcak ve güneşli havalar için de açık ve yarı açık alanlar planlanmıştır. Evlerin duvarlarının kalın, pencerelerinin nispeten küçük yapılması da sıcaklık konforuyla ilişkilidir. Nitekim, yapılan ölçümlere göre, geleneksel evlerin bodrumları, kışın dışardaki havadan ortalama 6°C, üst katları ise 4,6°C daha sıcaktır; yazın ise, bodrumlar 7,3°C, üst katlar ise 4,2°C daha serindir. Diğer bir deyişle, geleneksel Midyat evleri, dışarıdaki çetin iklim şartlarına karşı, nispeten konforlu bir iç ortam sıcaklığı sağlanmaktadır.

Geleneksel evlerin temel yapı malzemesi Midyat taşıdır. Yörede bol bulunan ve kolay işlenebilen bu taş ısı yalıtımı açısından granit ve mermer gibi diğer doğal taşlardan daha üstün özelliklere sahiptir (Adin, 2007). Bu nedenle geleneksel taş evler kışın soğuklara, yazın sıcaklara karşı koruma sağlamaktadır. Ayrıca taş malzemeden yapılan duvarlar şehrin görünümünü olumlu etkilemiş ve doğayla uyumlu bir manzara ortaya çıkmıştır. Midyat taşının bu üstün özellikleri nedeniyle tasarım ve yapım teknikleri değişse de yörede taş malzemenin kullanımı devam etmektedir.

İletişim ve etkileşmenin artmasıyla ihtiyaçlar da artmış, yeni ve ekonomik malzemelere (betonarme, tuğla vb.) ulaşımın kolaylaşması ise evlerin tasarımlarında ve yapım tekniklerinde değişime sebep olmuştur. Bu bağlamda, eski evlerde özel bölümler olarak tasarlanmayan ıslak hacimler, yeni evlerde ya da yenilenen evlerde kendisine yer bulmuştur. Eskiden büyüyen ve evlenen erkek çocuklar için ya evin üzerine kat çıkılarak ya da evin kenarına yeni bir bölüm eklenerek genişleme sağlanırken yeni evlerde müstakil bölümler (daire, kat vs.) yapılmıştır. Bazı eski evlerin tasarımında muhtemel genişlemeler dikkate alınmışken, önceden planlanmayan genişlemeler ise, evlerin özgün yapısının bozulmasına sebep olmuştur. Öte yandan, geleneksel evlerin tasarımında dinsel ve etnik ayrışmayı gösteren belirgin bir fark gözlenmemiştir. Bu durum yerel coğrafi özelliklerin yaşam tarzı ve mimari üzerindeki baskın etkisiyle açıklanmıştır. Diğer bir deyişle yerel coğrafi özellikler Midyat yöresinde ortak bir kültürün oluşmasını desteklemiş ve bu kültürün bir ürünü olarak da geleneksel Midyat evleri ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin en eski yerleşmelerinden biri olan Midyat şehri farkı din ve kökenden topluluklara ev sahipliği yapmaktadır. Şehir, yerel coğrafi faktörlerin dikte ettirdiği, anakaya içinde açılmış mağara evleri ve zamanla bu mağaraların üzerinde kesme taşlardan yığma yapı tekniğiyle yapılmış geleneksel evleriyle ünlüdür. Ancak, 20. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren artan sosyoekonomik ve sosyokültürel değişime paralel olarak, geleneksel evler giderek önemini kaybetmiş, bazıları değiştirilmiş, bazıları da kaderine terk edilmiştir. Son yıllarda yörede inanç turizminin gelişmesiyle geleneksel evler yeniden önem kazanmış ve turizm amaçlı kullanımları artmıştır. Bu yeni gelişme, geleneksel Midyat evlerinin korunarak gelecek nesillere taşınması için önemli bir fırsat oluşturmuştur.

Teşekkür: Yazarlar sayısal verilerin işlenmesindeki destekleri için Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Coğrafya Bölümü'nden Arş Gör. Dr. Serkan Gürgöze'ye ve değerli katkıları için makalenin hakemlerine teşekkür ederler.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Çalışma Konsepti/Tasarım- A.U., İ.K.; Veri Toplama- İ.K.; Veri Analizi/ Yorumlama- A.U., İ.K.; Yazı Taslağı- İ.K., A.U.; İçeriğin Eleştirel İncelemesi- A.U.; Son Onay ve Sorumluluk- A.U., İ.K.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Conception/Design of Study- A.U., İ.K.; Data Acquisition- İ.K.; Data Analysis/Interpretation- A.U., İ.K.; Drafting Manuscript- İ.K., A.U.; Critical Revision of Manuscript- A.U.; Final Approval and Accountability- A.U., İ.K.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Adin, H. (2007). Mardin ve Midyat'ta kullanılan bina yapı taşlarının bazı fiziksel özellikleri. *Mühendis ve Makina*, 48, 13–17.
- Baran, M., Yıldırım, M., & Yılmaz, A. (2011). Evaluation of ecological design strategies in traditional houses in Diyarbakir, Turkey. *Journal of Cleaner Production*, 19, 609–619.
- Bekleyen, A., & Dalkılıç, N. (2011). The influence of climate and privacy on indigenous courtyard houses in Diyarbakir, Turkey. *Scientific Research and Essays*, 6, 908–922.
- Dalkılıç, N. (2004). *Midyat ilçesindeki kültürel zenginliğin oluşturduğu geleneksel mekânsal dizgenin korunması için bir yöntem araştırması*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dalkılıç, N. (2008). User/ Space Relationships in Traditional Houses: The Midyat Pattern. *Uludağ University Journal of The Faculty of Engineering*, 13, 17–33.
- Dalkılıç, N. (2012). The architectural analysis of traditional houses of Midyat-Mardin, Turkey. *International Journal of Academic Research*, 4, 10–31.
- Dalkılıç, N., and Aksulu, I. (2004). A Study on the traditional city pattern and houses of Midyat. *Journal of the Faculty of Engineering and Architecture of Gazi University*, 19, 313–326.
- Günel, N. (2013). Türkiye'de iklimin doğal bitki örtüsü üzerindeki etkileri. *Acta Turcica*, 5(1), 1–22.
- Günel, V. (2005). Mardin İli'nde kültürel turizm potansiyeli. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 11, 91–122.
- Günel, V. (2011). Turizmin olumlu etkileri ve Midyat ilçesindeki geleneksel taşçılık sanatı örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 24, 433–471.

- Halifeoğlu, F. M. ve Dalkılıç, N. (2006). Mardin-Savur Geleneksel Kent Dokusu ve Evleri. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 11, 93–111.
- Kaplan, İ. 2019. *Yerel Coğrafi Şartların Geleneksel Midyat Evlerine Etkisi Mardin, Türkiye*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Karadoğan, S. ve Yıldırım, A. (2009). Mardin-Midyat Platosunun Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi. “V. Ulusal Coğrafya Sempozyumu 2008”, Ankara Üniversitesi, Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi (TÜCAUM), pp. 439-450.
- Kaya, K., & Kelesoglu, O. (2015). Determination Of User Satisfaction In Traditional Houses: A Case Study Of Mardin. *Electronic International Journal of Education, Arts, and Science (EIJJEAS)*, 1, 241–263.
- Kayserili, A. (2016). A Study in Terms of Cultural Geography: Traditional Talas Houses. *Journal of Geography, Environment and Earth Science International*, 7, 1–12.
- Kazancı, N. ve Gürbüz, A. (2014). Jeolojik miras nitelikli Türkiye doğal taşları. *Türkiye Jeoloji Bülteni*, 57, 19–44.
- MTA (2020). *Yerbilimleri Harita ve Çizim Editörü*.
- Sami, K. ve Karakaş, B. (2016). Tur Abdin Bölgesi'nde yerleşik Süryanilerin yer, zaman ve sosyo- kültürel bağlamda kırsal mimarileri: Midyat-Haberli (Basırbirn) köyü örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9, 692–715.
- Sevindi, C. ve Daşdemir, D. (2011). Kuruluşu, Gelişmesi ve Fonksiyonel Özellikleri Açısından Midyat Şehri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, 135–182.
- Sha, R., Shi, G., and Chu, S. (1999). Physical geographical background of the culture of traditional Chinese residential architecture. *Chinese Geographical Science*, 9, 26–32.
- Şahin, K., Yılmaz, A., ve Günel, A. (2013). Midyat taşı ve taş işçiliği: Doğal ve kültürel çevre ilişkileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6, 316–326.
- Uyanık, N. (2011). Geleneksel kültürden popüler-medyatik kültüre: İnanç turizmi ve Midyat. *Uluslararası Midyat Sempozyumu*, 7-9 Ekim 2011, 965–972.
- Uzun, A. ve Kaplan, İ. (2019). Yerel coğrafi şartların geleneksel Midyat evlerine etkisi, Mardin/ Türkiye. *Uluslararası Mardin Artuklu Multidisipliner Çalışmalar Kongresi*, 68–85.
- Yanmaz, S. (2001). *Bir Tasarım Objesi Olarak Geleneksel Midyat Evi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldız, P. (2006). Analysis of the ‘Cappadocian cave house’ in Turkey as the historical aspect of the usage of nature as a basis of design. *WIT Trans Ecol Environ* 87, 61–70.